

cutting through complexity

КПМГ В УКРАЇНІ

Енергетичний сектор України

Дослідження на основі опитування
учасників галузевого ринку

Січень 2013 р.

kpmg.ua

У співпраці з

Зміст

Передмова	3
1. КЛЮЧОВІ ПИТАННЯ	4
• Основні енергетичні проблеми та перешкоди для розвитку галузі • Енергетична незалежність та роль альтернативної енергетики	
2. «АЛЬТЕРНАТИВА»	8
• Пріоритети альтернативної енергетики • Інвестиції у відновлювані джерела енергії в Україні • Перешкоди для збільшення використання відновлюваних джерел енергії в Україні та інвестицій в їх розробку	
3. НЕОРГАНІЧНЕ ЗРОСТАННЯ	14
Злиття та поглинання в енергетичному секторі України	
Висновки	17
Додатки	18
• Дослідження КПМГ в енергетиці • КПМГ в Україні • IBCentre • Послуги КПМГ в Україні • Галузева практика «Енергетика та природні ресурси» КПМГ в Україні	
Контакти	23

Передмова

Ми раді представити вам результати дослідження енергетичного ринку України, яке було проведено КПМГ у співпраці з IBCentre. В опитуванні взяли участь 34 галузевих експертів та фахівців вітчизняних та іноземних компаній, які працюють в Україні у різноманітних підгалузях енергетики (видобутку, виробництві, дистрибуції, транспортуванні енергоносіїв, електрогенерації, відновлювальній енергетиці, проектах з енергоефективності).

У цьому звіті ми узагальнили погляди наших респондентів на основні проблеми та виклики української енергетики, чинники, які впливають на розвиток галузі взагалі і відновлювальної енергетики зокрема як підгалузі, яка останнім часом привертає значну увагу учасників ринку.

Де доцільно, ми порівняли відповіді українських експертів із результатами дослідження, що проводила компанія КПМГ на міжнародному рівні (KPMG's Global Energy Survey 2012), а також додали наші коментарі щодо найцікавіших результатів опитування.

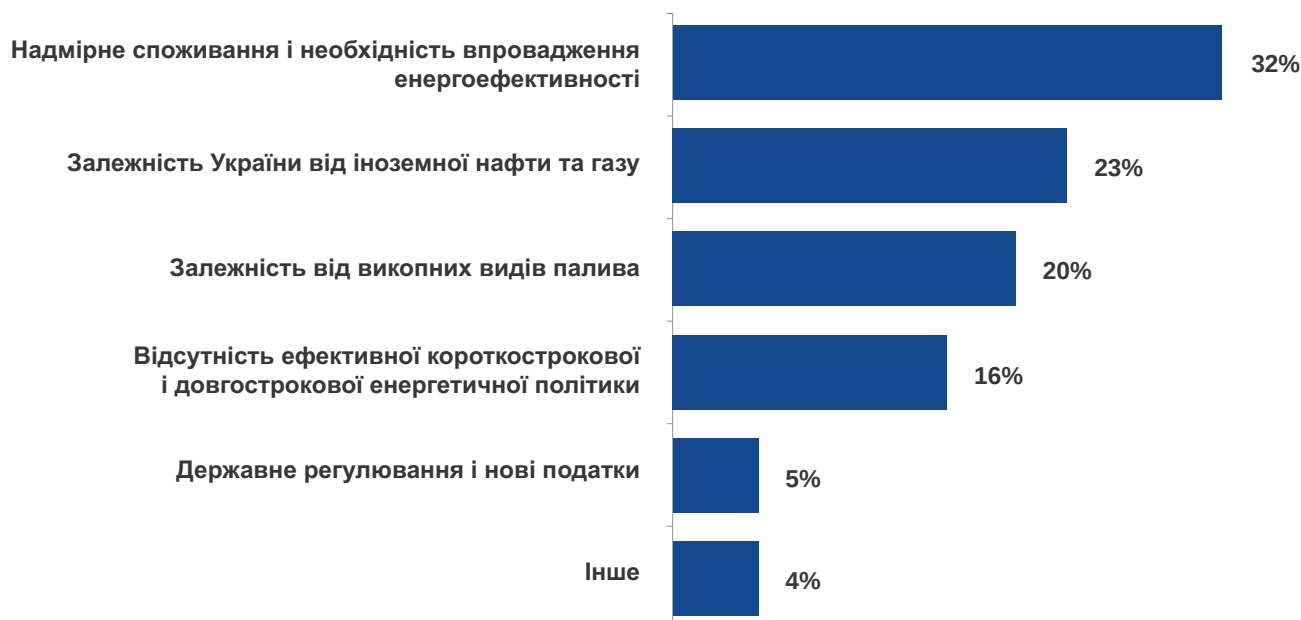
Щиро дякуємо всім, хто взяв участь у цьому опитуванні. Сподіваємося, що цей звіт буде корисним для вас, та будемо раді докладніше обговорити результати нашого дослідження.

Керуючий партнер
КПМГ в Україні
Флоріс Шурінг

1. КЛЮЧОВІ ПИТАННЯ

Основні енергетичні проблеми та перешкоди для розвитку галузі

Головні енергетичні проблеми України

Надмірність споживання енергоресурсів і необхідність впровадження енергоефективного обладнання і технологій були очікувано названі учасниками ринку основною енергетичною проблемою України (32% відповідей).

Пов'язані з нею зниження залежності від іноземних поставок нафти і газу та перехід від викопних видів палива до відновлюваних джерел енергії, які набрали 23% і 20% відповідно, – у першій трійці пріоритетних питань.

Чинники, які стримують розвиток енергетичної галузі

Переважає більшість респондентів виділяє наявність і вартість капіталу (50%), економічну нестабільність (47%) та нормативні перешкоди (47%) як основні фактори, що стримують розвиток підприємств енергетичної галузі в Україні. Показово, що дві останні проблеми учасники міжнародного опитування КПМГ також віднесли до пріоритетних, однак значимість наявності та вартості капіталу була оцінена значно нижче.

До чинників, зазначених на графіку, респонденти також додають свої варіанти відповідей: корупція в регулюючих та контролюючих органах і судовій системі, вибірковість застосування норм нормативно-законодавчих документів, невідповідність діючих тарифів на газ та електроенергію для населення собівартості. Водночас набагато менше значення українські експерти надають проблемам старіння і кваліфікації робочої сили, які були названі у числі п'яти пріоритетів згідно з міжнародним опитуванням.

Коментар фахівця

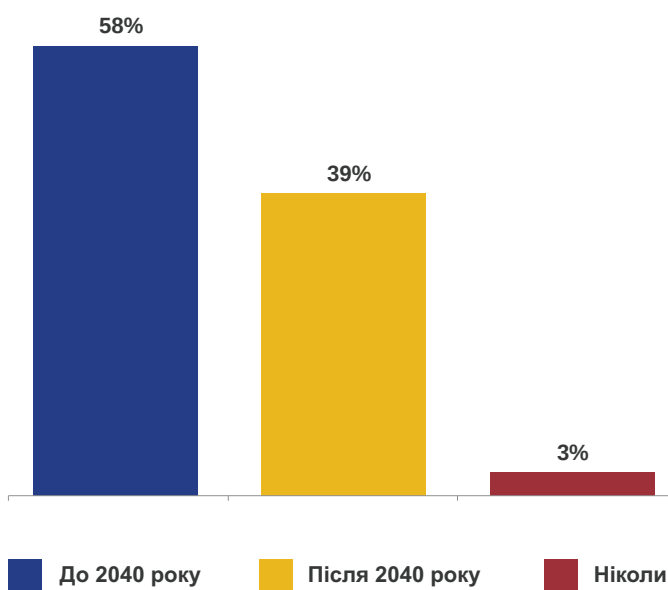
Володимир Лізунов,
Керівник відділу корпоративних
фінансів КПМГ в Україні

«Основні проблеми фінансування енергетичного сектора, в першу чергу, пов'язані з відсутністю в Україні джерел довгострокового банківського кредитування. У світовій практиці енергетичні компанії мають можливість залучати недорогі довгострокові кредитні ресурси для модернізації існуючих і будівництва нових потужностей, а в Україні, за винятком кількох найбільших гравців, вони такої можливості позбавлені. По-друге, існуючі тарифи, за винятком встановлених на високому рівні тарифів на відновлювану енергію, також не дозволяють виробникам акумулювати кошти для реалізації інвестиційних програм. Третім чинником є недостатній рівень попиту на українські енергетичні активи з боку іноземних стратегічних інвесторів. Це викликано як високими ризиками інвестування в Україну, так і відсутністю в іноземних гравців можливостей конкурувати з українськими фінансово-промисловими групами, які мають більше можливостей для відстоювання своїх інтересів у цьому секторі».

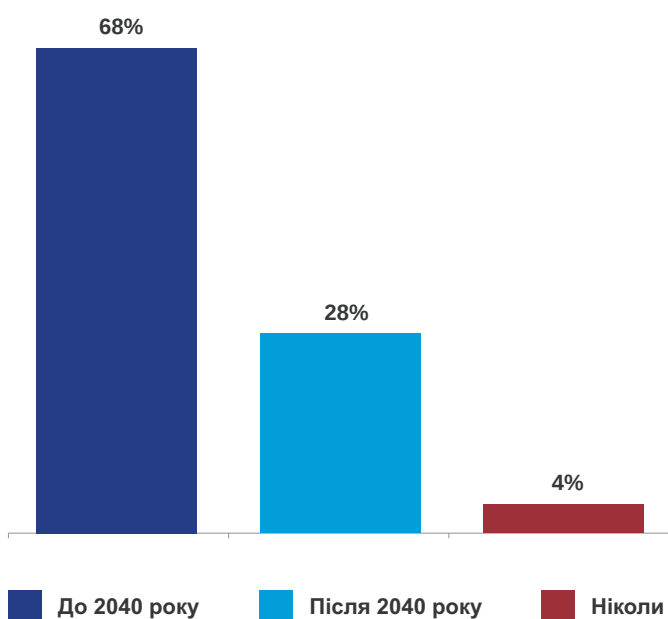
Енергетична незалежність та роль альтернативної енергетики

Перспективи досягнення Україною енергетичної незалежності

Лише 3% галузевих експертів не вірять у можливість України виробляти переважну більшість необхідних ресурсів самостійно, і в той же час майже дві третини респондентів припускають досягнення енергетичної незалежності у перспективі 25-30 років, тобто до 2040 року.

Коли частка обсягу відновлювальної енергетики в енергобалансі України становитиме 20%?

Показово, що очікується зростання ролі відновлювальної енергетики, частка якої, згідно з результатами опитування, вірогідно становитиме не менше 20% в енергобалансі країни до 2040 року.

2. «АЛЬТЕРНАТИВА»

Пріоритети альтернативної енергетики

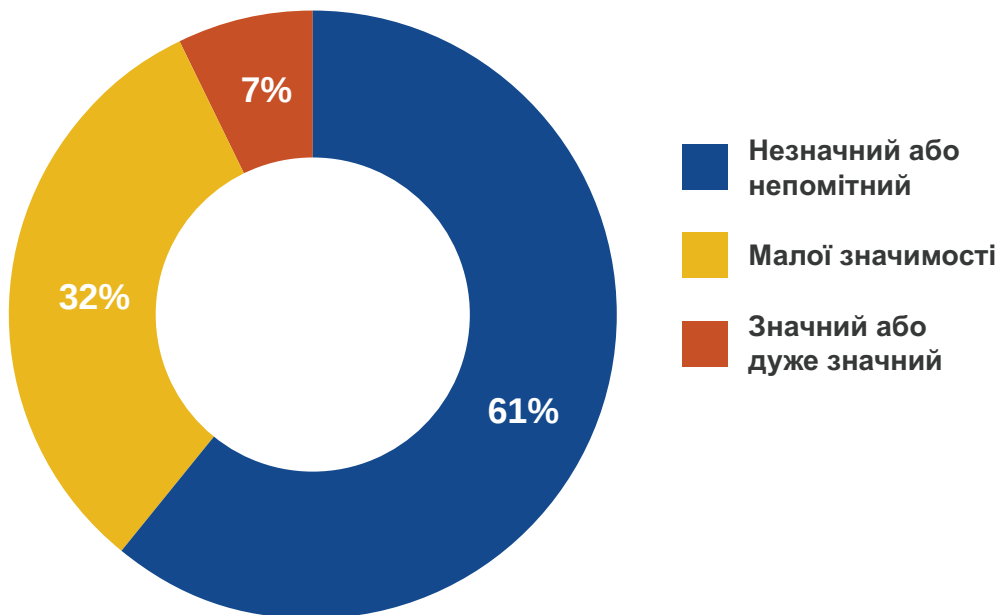
Найпривабливіші напрямки відновлювальної енергетики для інвесторів в Україні

Найбільш привабливими напрямками відновлювальної енергетики в Україні експерти вважають виробництво енергії з біомаси та відходів (72%), очевидно зважаючи

на розвиненість сировинної бази для цієї підгалузі, сонячну енергетику (59%) та вітроенергетику (56%).

Вплив розробки сланцевої нафти і газу на енергетичні потреби протягом наступних трьох років

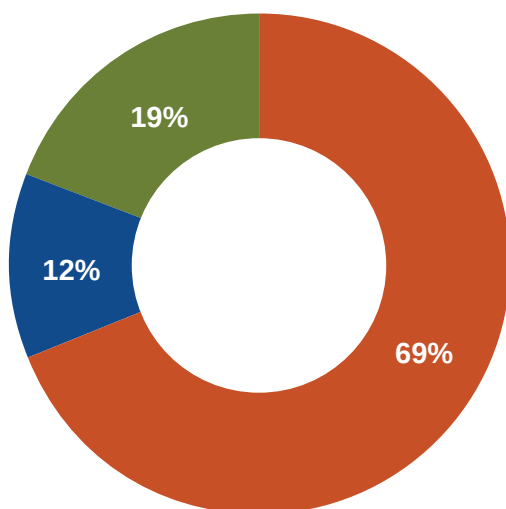

Лише 7% респондентів вважають, що видобуток сланцевої нафти та газу матиме значний вплив на енергетичні потреби протягом наступних трьох років. Цікаво, що результати міжнародного

дослідження КПМГ прямо протилежні – 77% опитаних вважають, що вплив цієї підгалузі (у світі) буде значним або дуже значним і 8% не передбачають її помітного впливу.

Інвестиції у відновлювані джерела енергії в Україні

Розвиток інвестицій у відновлювані джерела енергії в Україні

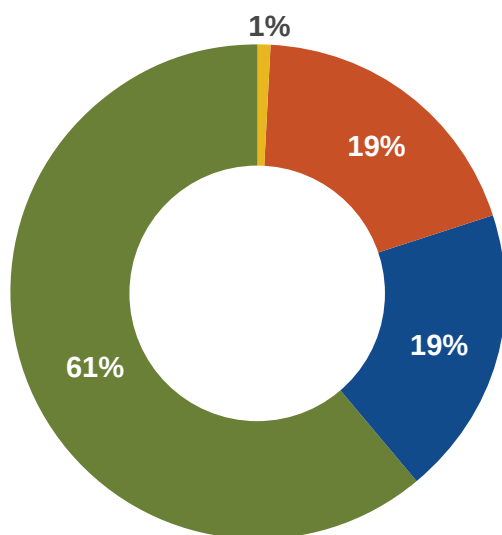

Інвестиції у відновлювальні джерела енергії зростатимуть, в той час як витрати на обладнання зменшуватимуться

Інвестиції у відновлювальні джерела енергії припинять зростати тоді, коли будуть виконані певні регуляторні вимоги, а системи передачі електроенергії досягнуть точки насичення

Інвестиції у відновлювальні джерела енергії знижуватимуться через появу більш ефективних технологій у традиційній енергетиці та комерціалізацію нових видів енергії, які зараз на етапі наукових досліджень

Розвиток інвестицій у відновлювані джерела енергії в світі (дані міжнародного дослідження КПМГ)

Інвестиції у відновлювальні джерела енергії зростатимуть, в той час як витрати на обладнання зменшуватимуться

Інвестиції у відновлювальні джерела енергії припинять зростати тоді, коли будуть виконані певні регуляторні вимоги, а системи передачі електроенергії досягнуть точки насичення

Інвестиції у відновлювальні джерела енергії знижуватимуться через появу більш ефективних технологій у традиційній енергетиці та комерціалізацію нових видів енергії, які зараз на етапі наукових досліджень

Інше

Суттєва різниця в оцінках експертами основних чинників інвестування у відновлювальну енергетику, вочевидь, пояснюється об'єктивно різною ситуацією у розвинутих країнах,

де компанії сектору активно вкладають у дослідження і розвиток технологій, та в Україні, яка в основному імпортує вже існуючі технології.

Коментар фахівця

Юлія Березовська,
Керуючий директор
IBCentre

«Різниця в результатах дослідження українського енергетичного ринку та міжнародного аналогу такого дослідження багато в чому пояснюється тим, що європейські ринки вже наближаються до свого насичення і державні програми країн Єврозони зменшують підтримку індустрії відновлювальної енергетики. Але ми бачимо перспективні точки концентрацій зусиль на ринках СНД взагалі та в Україні зокрема.

Останні зміни у законодавстві щодо регулювання ринку відновлювальної енергетики викликали багато відкритих питань як в учасників ринку, так і у потенційних інвесторів. Але вже зараз зацікавлені організації готують пропозиції щодо вдосконалення законодавчої бази, а також внесення уточнень у термінологію та спрощення процедур отримання дозволів і погоджень для проектів відновлювальної енергетики».

Перешкоди для збільшення використання відновлюваних джерел енергії в Україні та інвестицій в їх розробку

Перешкоди для збільшення використання відновлюваних джерел енергії

Майже половина учасників опитування відмічають складність фінансування проектів відновлювальної енергетики (45% опитаних).

Серед інших факторів найбільш важливими названі ті, що тим чи іншим чином залежать від державного регулювання ринку, а саме: проблеми із підключенням до об'єднаної мережі (42%) та вартість у порівнянні із традиційними джерелами енергії (33%).

Крім того, учасники опитування відносили до ключових інші проблеми:

- Адміністративне обмеження конкуренції та корупцію у дозвільній системі
- Відсутність оновлених детальних атласів потенціалу сонця та вітру та високу вартість інвестицій в інфраструктуру
- Неврегульованість питань стосовно ринку землі та виділення земельних наділів під майданчики для об'єктів відновлювальної енергетики
- Недостатню кваліфікацію технічних працівників.

Коментарі фахівців

Тетяна Заморська
Директор юридичного
відділу, КПМГ в Україні

«Однією з перешкод для реалізації проектів в сфері сонячної та вітрової енергетики є недосконале українське законодавство. Зокрема, для залучення іноземного досвіду та іноземних інвестицій в проекти з будівництва сонячних та вітрових станцій в Україні вкрай важливо врегулювати питання, які стосуються ліцензування діяльності іноземної компанії – генпідрядника в будівництві, та визначити кваліфікаційні вимоги, яким мають відповідати такі компанії та їх співробітники».

Максим Завальний
Менеджер податкового
відділу, КПМГ в Україні

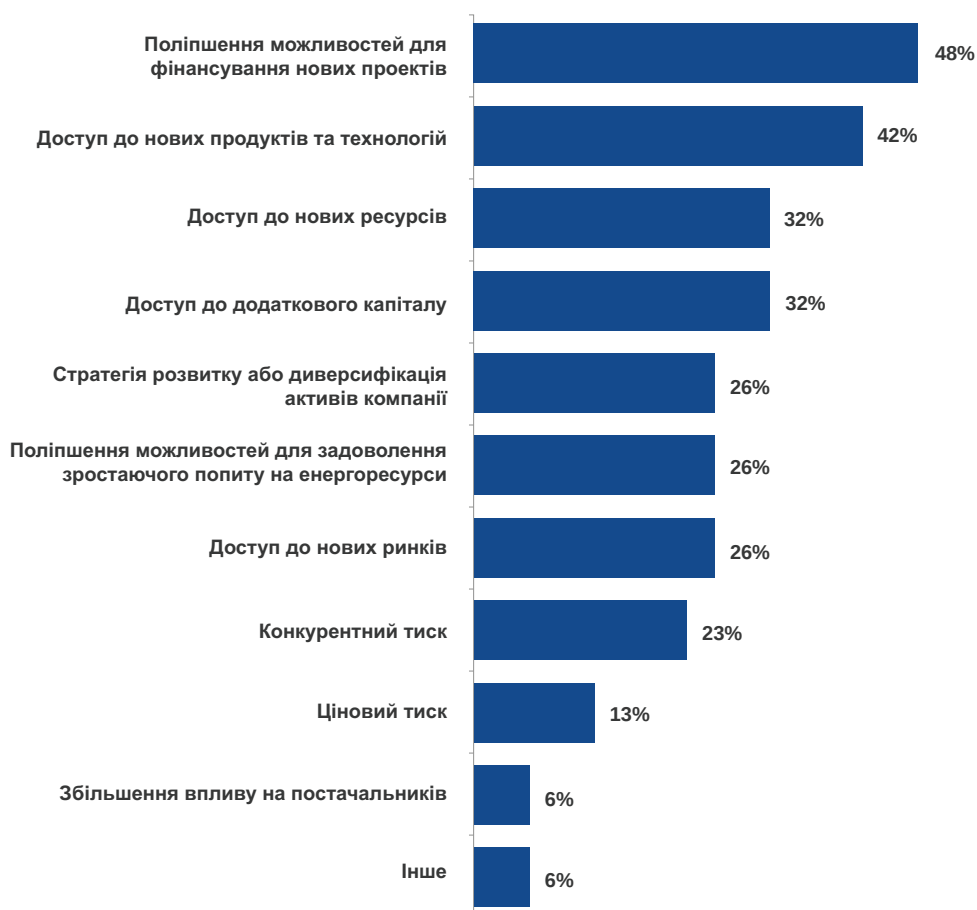
«Важливим питанням реалізації значних проектів у сфері сонячної та вітрової енергетики в Україні є недостатня орієнтованість податкових органів на економічну сутність операцій та непристосованість української податкової системи до потреб іноземних виробників відповідного обладнання. Зокрема, переважна більшість виробників вітрових електричних турбін та сонячних батарей, керуючись стандартами доброї бізнес-практики у своїй сфері, зазвичай надають клієнтам через свої дочірні підприємства також послуги з абонентського обслуговування обладнання (ремонт, заміни, нагляд за стабільністю функціонування і т.д.) з фіксованою платою протягом тривалого періоду часу.

Така бізнес-модель зазвичай призводить до «надприбутків» протягом перших років роботи обладнання (коли заміни та ремонтів майже немає) та до значних збитків протягом останніх років абонентського обслуговування і вважається прийнятною для податкових органів у країнах ЄС. Однак, за умови застосування українськими податковими органами фіскального підходу, така бізнес-модель може створити суттєві податкові проблеми для дочірніх підприємств виробників обладнання в Україні».

3. НЕОРГАНІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Злиття та поглинання в енергетичному секторі України

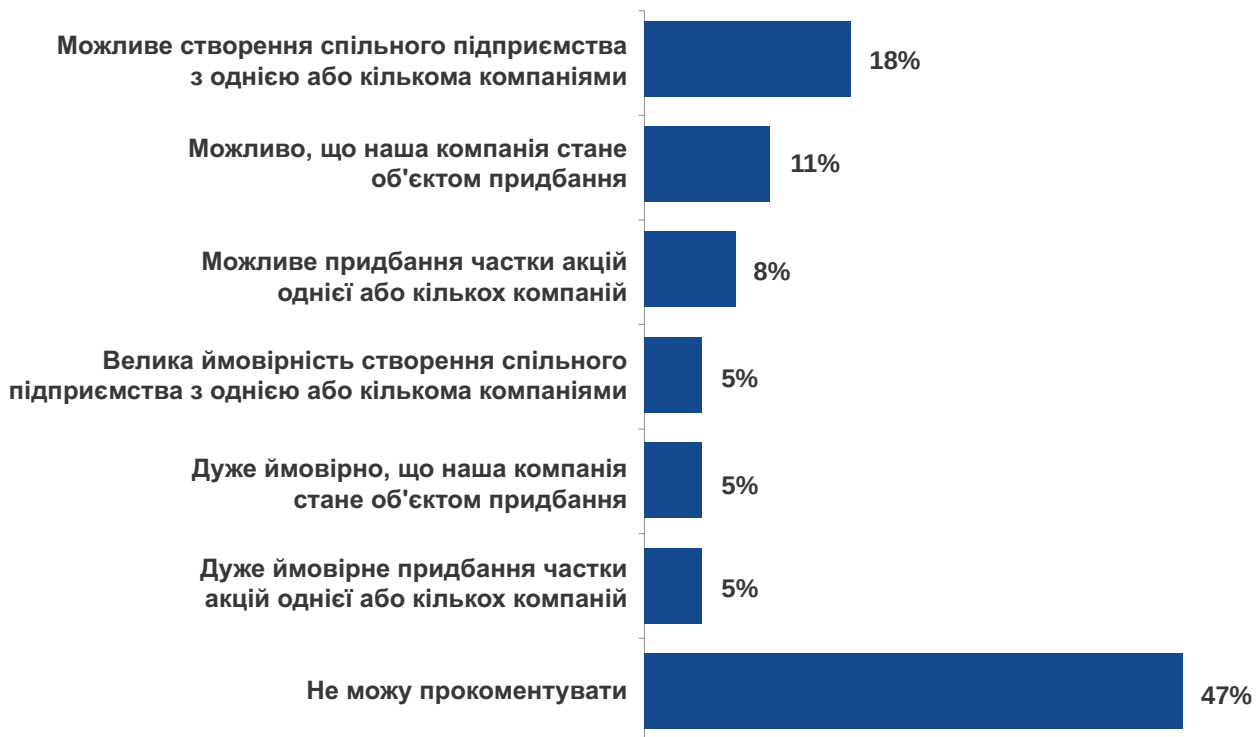
Фактори, які стимулюють злиття та поглинання, а також створення альянсів в енергетичній сфері в Україні

Проблеми фінансування, які неодноразово згадувалися учасниками опитування, очолюють перелік найважливіших чинників злиття і поглинання в енергетичному секторі України.

Доступ до нових технологій (які в основному імпортуються) посідає друге місце за важливістю. Відповідно закономірною (на даному етапі розвитку ринку) є відносно низька важливість цінового тиску (13% проти 34% за результатами міжнародного дослідження).

Імовірність участі компанії-респондента у злитті або поглинанні в енергетичному секторі в найближчі три роки

Більше половини учасників опитування (53%) допускають можливість участі своїх підприємств у процесах злиття та поглинання протягом найближчих трьох років. Приблизно такі ж результати (61%) отримані в ході міжнародного опитування КПМГ.

Однак якщо частка потенційних «покупців» серед учасників міжнародного опитування була 35%, то серед українських підприємств вона склала лише 13%.

Коментар фахівця

Юрій Швед,

Заступник директора відділу супроводження корпоративних угод і реструктуризації бізнесу КПМГ в Україні

«Незважаючи на загалом нестабільну динаміку ринку злиття і поглинань в Україні та СНД останніми роками, починаючи з кінця 2011 року, ми відмічаємо зростання активності в його енергетичному сегменті – перш за все, у «традиційній» підгалузі.

Найбільш знаковими, безумовно, є угода з придбання ТНК-ВР компанією Роснефть, а в Україні – продаж державних пакетів акцій у газо- та електророзподільчих, а також генеруючих компаніях.

Водночас у 2012 році зріс інтерес і до «нетрадиційної» енергетики, у тому числі завдяки урядовій підтримці проектів з видобутку сланцевого та шельфового газу. Деякі іноземні спеціалізовані компанії зацікавилися також інвестиціями в українські сонячні, вітрові та гідроелектростанції.

Наявність значних проблемних питань щодо енергетичної безпеки країни, ефективності енергоспоживання, і водночас – розробка і здешевлення ефективніших технологій як у традиційній, так і альтернативній енергетиці, можуть стимулювати інвестиційну активність у галузі, продовжуючи тенденції, характерні для 2012 року».

Висновки

Отже, основним енергетичними проблемами України, на думку експертів, є надмірне споживання енергії та низька енергоефективність поряд із значною залежністю від іноземних нафти та газу. Досягнення енергетичної незалежності більшість респондентів допускають до 2040 р.

Ключові перешкоди для розвитку енергетичної галузі фахівці вбачають у низькому рівні доступності та високій вартості капіталу та регуляторних факторах.

Серед перспективних галузей енергетики респонденти виділяють відновлювальну енергетику, насамперед, виробництво енергії з біомаси та відходів.

При цьому, основні перешкоди збільшення використання відновлюваних джерел енергії фахівці пов'язують із складністю фінансування проектів відновлювальної енергетики та проблемами з підключенням до об'єднаної мережі.

Порівнюючи результати цього опитування з даними аналогічного міжнародного дослідження КПМГ, можна очікувати (за припущення, що вітчизняний ринок буде слідувати світовим трендам) зростання значення наступних чинників: ролі альтернативної енергетики, конкуренції, обсягу та віддачі інвестицій у розробку нових технологій.

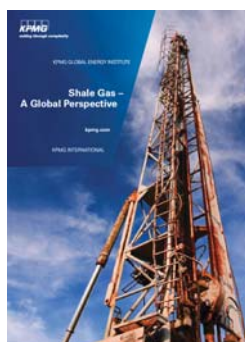
Респонденти очікують поживалення ринку злиття та поглинань у сфері енергетики у найближчому майбутньому, адже більше половини з них допускають придбання, продаж компаній або створення спільних підприємств у найближчі три роки.

Додатки

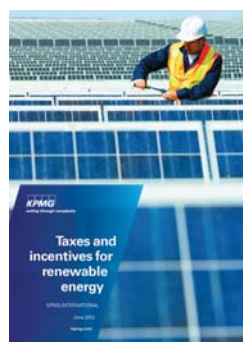
Дослідження КПМГ в енергетиці

[KPMG's 2012
Energy Survey](#)

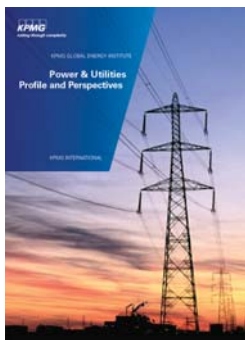
[Shale Gas – A
Global
Perspective](#)

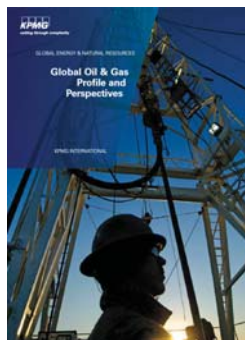
[Taxes and
incentives for
renewable energy
2012](#)

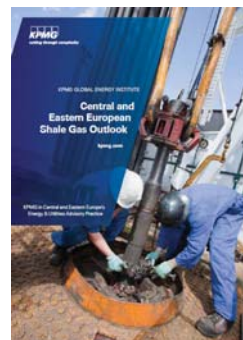
[Перспективи розвитку
електроенергетики в
Європі з точки зору
кредитних організацій](#)

[Power & Utilities
Profile and
Perspectives](#)

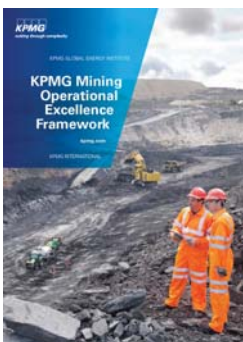
[Global Oil & Gas
Profile and
Perspectives](#)

[Central and
Eastern European
Shale Gas
Outlook](#)

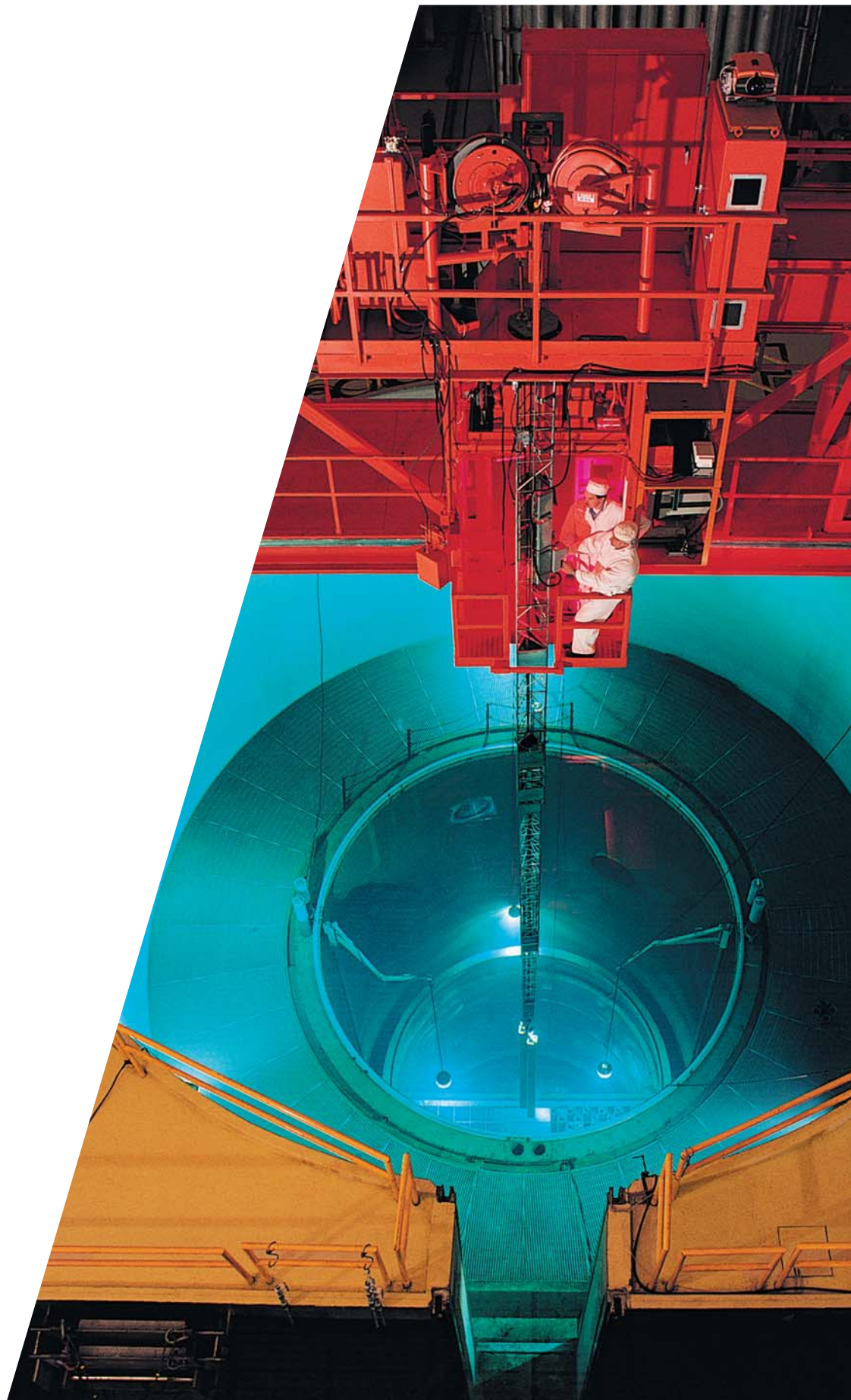
[Impact of IFRS:
Oil and Gas](#)

[KPMG Mining
Operational
Excellence
Framework](#)

[Construction Risk in
New Nuclear Power
Projects – Eyes
Wide Open](#)

КПМГ в Україні

КРМГ – це міжнародна мережа фірм, які надають аудиторські, податкові, юридичні та консультаційні послуги. Фірми КРМГ працюють у 156 країнах світу.

КРМГ працює в Україні з 1992 року, і весь цей час основою нашої діяльності було використання світового інтелектуального потенціалу компанії у поєднанні з практичним досвідом українських спеціалістів з метою надання послуг провідним українським компаніям та міжнародним клієнтам КРМГ. Сьогодні офіси КРМГ відкриті в Києві, Донецьку та Львові. Загальна чисельність співробітників КРМГ в Україні складає понад 350 осіб.

КРМГ надає аудиторські та консультаційні послуги з податкових та фінансових питань нашим клієнтам, серед яких є українські та міжнародні компанії, а також цілий ряд недержавних організацій та фінансових інститутів. Знання та досвід у різних галузях дозволяють нам ефективно вирішувати проблеми підприємств з максимальною користю для наших клієнтів.

У 2009 році КРМГ в Україні та країнах СНД стала частиною КРМГ Europe LLP. Завдяки масштабам своєї діяльності, широті охоплення та інноваційному підходу КРМГ Europe LLP відкриває перед клієнтами, працівниками та іншими зацікавленими сторонами додаткові переваги співпраці з нами. Наша мета – допомагати удосконалюватися всім, з ким ми працюємо: нашим працівникам, клієнтам, суспільству.

Ключові галузі:

- енергетика і природні ресурси;
- сільське господарство;
- споживчі ринки;
- фармацевтика;
- технології, ЗМІ та телекомунікації;
- фармацевтична галузь;
- фінансовий сектор.

IBCentre

IBCentre (Innovative Business Centre) – дослідницька і консалтингова організація, яка динамічно розвивається та фокусується на темі розвитку проектів бізнес-інновацій на основі чистих технологій, у сфері «зеленого» бізнесу,

відновлювальної енергетики та енергоефективності (через підрозділ Renewable Energy Centre, www.rencentre.com), проектах у сфері «зеленого» маркетингу на ринках Східної Європи та СНД.

Послуги КПМГ в Україні

Аудит	Податкове та юридичне консультування	Консультаційні послуги
• Аудит фінансової звітності • Послуги, пов'язані з аудитом	• Послуги з ведення обліку та підготовки звітності • Управління персоналом та оподаткування фізичних осіб • Корпоративне оподаткування • Міжнародне оподаткування • Юридичне консультування • Вирішення податкових спорів • Злиття та поглинання • Трансфертне ціноутворення • Митні процедури і міжнародна торгівля	Супроводження корпоративних угод і реструктуризація бізнесу • Послуги з супроводження корпоративних угод • Корпоративні фінанси • Послуги з реструктуризації Управління ризиками • Облік та звітність • Актуарні послуги • Форензік • Послуги у сфері внутрішнього аудиту та управління ризиками Управлінське консультування • Управлінське консультування • Консультування у сфері ІТ

Галузева практика «Енергетика та природні ресурси» КПМГ в Україні

Юрій Швед

Заступник директора,
Відділ супроводження корпоративних угод
і реструктуризації бізнесу, керівник галузевої
практики «Енергетика та природні ресурси»
КПМГ в Україні
E: yshved@kpmg.ua

Дар'я Ніколова

Менеджер,
Відділ супроводження корпоративних угод
і реструктуризації бізнесу, лідер галузевої групи
«Енергетика»
КПМГ в Україні
E: dnikolova@kpmg.ua

Дмитро Гапєєв

Заступник директора,
Відділ супроводження корпоративних угод
і реструктуризації бізнесу, лідер галузевої групи
«Природні ресурси»
КПМГ в Україні
E: dgapreyev@kpmg.ua

Дмитро Алєєв

Партнер,
Відділ аудиторських послуг
E: daleev@kpmg.ua

Юрій Гаудич

Менеджер,
Відділ аудиторських послуг
E: ygaudych@kpmg.ua

Володимир Лізунов

Керівник відділу корпоративних фінансів
E: vladimirlizunov@kpmg.ua

Олег Неплях

Менеджер,
Відділ корпоративних фінансів
E: oneplyakh@kpmg.ua

Оксана Олехова

Заступник директора,
Відділ податкового і юридичного консультування,
лідер галузевої групи «Відновлювальна
енергетика»
E: oolekhova@kpmg.ua

Анна Молибога

Менеджер,
Відділ податкового і юридичного консультування
E: amoliboga@kpmg.ua

Максим Завальний

Менеджер,
Відділ податкового і юридичного консультування
E: mzavalnyy@kpmg.ua

Контакти

Дмитро Алєєв

Відділ аудиторських послуг
Партнер
КПМГ в Україні

T: +380 (44) 490 55 07
Ф: +380 (44) 490 55 08
E: daleev@kpmg.ua

Юлія Березовська

Керуючий директор IBCentre

T: +380 (44) 383 03 56
E: julia.berezovski@rencentre.com

Юрій Швед

Відділ супроводження корпоративних угод
і реструктуризації бізнесу, керівник
галузевої практики «Енергетика та природні
ресурси»
Заступник директора
КПМГ в Україні

T: +380 (44) 490 55 07
Ф: +380 (44) 490 55 08
E: yshved@kpmg.ua

Аліна Севастюк

Керівник відділу з розвитку бізнесу
Старший менеджер
КПМГ в Україні

T: +380 (44) 490 55 07
Ф: +380 (44) 490 55 08
E: asevastyuk@kpmg.ua

Дар'я Ніколова

Відділ супроводження корпоративних угод
і реструктуризації бізнесу, лідер галузевої
групи «Енергетика»
Менеджер
КПМГ в Україні

T: +380 (44) 490 55 07
Ф: +380 (44) 490 55 08
E: dnikolova@kpmg.ua